

TURİZM VE BAZI KALKINMA GÖSTERGELERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN PATH ANALİZİYLE İNCELENMESİ

Yrd. Doç. Dr. Ferah ÖZKÖK

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.
E-posta: ferahozkok@gmail.com

Arş. Gör. Hacı Mehmet YILDIRIM

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.
E-posta: hadjimehmet@gmail.com

Özet

Her geçen gün hızla gelişen ve kendini yenileyen bir sektör olan turizmden, Dünya Turizm Örgütü verilerine göre yetmiş beş ülke 2006 yılında 1 milyar dolardan fazla gelir elde etmiştir. 2007 yılında ise 2006'ya göre dünyada turizm hareketleri %6 oranında artmıştır. Turizm ülkelerin hem ekonomik büyümelerine katkı yapmakta, hem de yarattığı sosyal etkiler dolayısıyla kalkınmalarına yardımcı olmaktadır. Bu çalışmada kalkınma kriterleri çerçevesinde Türkiye'de turizm ile ekonomik kalkınma göstergeleri arasındaki ilişki ortaya konmaya çalışılmıştır. Turizm ile insani kalkınma endeksi ölçütleri arasındaki ilişkiden yola çıkılarak, turizm sektörünün Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişimindeki önemi vurgulanmaya çalışılmaktadır. Bu amaçla kalkınmayı etkilediği varsayılan değişkenler seçilerek analiz yapılmıştır. Değişkenlerin belirlenmesinde beşeri kalkınma endeksinde yer alan refah standardı, eğitim standardı ve sağlık standardı dikkate alınmıştır. Veri kısıtı nedeniyle refah, eğitim ve sağlık standardı değişkenlerinden, ancak ulaşılabilen kalkınma göstergelerinden kişi başına gelir, bebek ölüm hızı, işsizlik oranı, yetişkin okur-yazarlık oranı ve enflasyon oranı, turizm ile ilgili olarak da turist sayısı analizde kullanılmıştır. Ele alınan değişkenlerle Path analizi yapılarak turizmin kalkınma üzerindeki doğrudan etkisi ve diğer değişkenleri etkileyerek yarattığı dolaylı etki açıklanarak, Türkiye'nin ekonomik kalkınmasında turizmin önemi ortaya konmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre turizm, ekonomik etkilerinin yanı sıra sosyo-kültürel etkileriyle kalkınmanın göstergeleri olarak kabul edilen değişkenler üzerinde etkili olmaktadır. Turizmin kişi başına gelir üzerindeki tek başına yaptığı doğrudan etkisi, diğer değişkenler üzerinden olan dolaylı etkisi ve doğrudan ve dolaylı etkisinin toplamı olan toplam etkisi turizmin kalkınma sürecinde etkili olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, kalkınma göstergeleri, path analizi.

EXAMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN TOURISM AND SOME DEVELOPMENT INDICATORS WITH PATH ANALYSIS

Abstract

According to the data of the World Tourism Organization, seventy five countries in the world earned over one billion dollars tourism receipts in 2006 and it increased %6 percent in 2007. Tourism to contribute to economic growth of countries and also help create a development is therefore the social impact. In development indicators, this study tried to examines relationship between tourism and development indicators. Thus importance of tourism sector emphasized for Turkey's economic and social development. For this purpose, variables assumed to affect economic development are selected and analyzed. Variables in determining human development index in the standard of welfare, education standards and health standards were taken into consideration. Due to data limitations welfare, education and health standards of the variables, but the

available indicators of development per capita income, infant mortality rate, unemployment rate, adult literacy rate and the inflation rate, with tourism as the number of tourists has been used in analysis. The indirect effect which was created by affecting other variables and direct effect of tourism on economic development are analyzed through Path analysis. The significant of tourism on the economic development of Turkey is tried to be emphasized. According to the findings, tourism has influence on the development variables which are suggested as the requirements of development, by its socio-cultural influences beside economic effects. It shows that the direct and indirect effect of tourism which is created through other variables and cumulative effect which is total of direct and indirect effects have influence on the development process of tourism.

Keywords: Tourism, development indicators, path analysis.

Ferah ÖZKÖK 1998 yılında Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Programını tamamladı. 1994-1998 yılları arasında Anadolu üniversitesinde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Yrd.Doç.Dr. Ferah Özkök halen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda görev yapmaktadır. Çalışma alanları, "Turizm Ekonomisi", Turizm Politikası ve Planlaması'dır.

H. Mehmet YILDIRIM 2008 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalında Yüksek Lisansını tamamladı. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalında doktorasına devam etmektedir. Arş. Gör. H. Mehmet YILDIRIM halen Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda görev yapmaktadır.